

Kutatási témák

Minden, a témák iránt érdeklődő és e témákban műhelymunkát írni szándékozó hallgatót szívesen látunk!

Viselkedéspredikció és társas intelligencia

Kondé Zoltán – Takács Dávid

Az ember viselkedésének előrejelzése az emberrel foglalkozó humán-, társadalom-, illetve részben természettudományok explicit szándéka. A pszichológia, mint ezen tudományos gondolkodásmódok metszetében/átfedésében tevékenykedő tudomány nézőpontjának sajátosságát az adja, hogy az emberi viselkedés előrejelzésének célját az emberi viselkedés anticipatív, predikciós, azaz viselkedés-előrejelző természetének figyelembevételével illetve megismerésével közelítheti meg. Az emberi viselkedés előrejelző természetének problematikája valamilyen formában a pszichológia különféle területein egyaránt jelentős téma. Kutatásunk az emberi előrejelző viselkedés természetét, hatékonyságát a társas viselkedés értelmezésében átfogó magyarázó erővel bíró társas intelligencia összefüggésében igyekszik megragadni. Közelebbről elsősorban arra a kérdésre keressük a választ, hogy a másik ember érzelmetelített/affektív reakcióinak előrejelzési hatékonysága hogyan függ a személy szociális, emocionális, kognitív készségeitől, melyeket a *szociális intelligencia* gyűjtőfogalma ölel fel

A kutatás témájában megjelent fontosabb publikációk:

- Takács, D., Kondé, Z. (2013) Intelligence and social efficiency. In Angyalosi, G., Münnich, Á., Pusztai, G. (eds) *Interdisciplinary research in humanities. Constantine the Philosopher University in Nitra, Faculty of Central European Studies*, Nitra, 327-344. pp.
- Takács, D., Kondé, Z. (2013) Social intelligence and the prediction of others' affective reactions. *The 18th Conference of the European Society for Cognitive Psychology (ESCoP)*, Budapest, Hungary, 29th August– 1st September – poszter - *PROGRAM BOOK*, 229. pp
- Takács Dávid (2013) A társas intelligencia és a társas helyzet összefüggései mások viselkedésének bejósolásával – OTDK 1. helyezés

Matematikai kreativitás

Kondé Zoltán – Máth János

A matematikai intelligencia az általában vett emberi intelligencia egy speciális részterülete és számos érdekes pszichológiai problémát rejteget a matematikai gondolkodás pszichológiai alapjainak feltárásától kezdve a matematikai gondolkodás különféle rendellenességein át a matematikai felfedezésekhez, illetve a matematika területén jelentkező magas szintű tudományos teljesítményhez vezető matematikai kiválóságig. A matematikai gondolkodásban megjelenő kreatív mozzanat a matematika pszichológiájának egyik módszertanilag és fogalmilag is legnehezebben kezelhető aspektusa. A kutatás célja olyan eszköz(ök) kialakítása, mely a matematikai gondolkodás színvonalában megfigyelhető egyéni eltéréseket a gondolkodás kreatív jellegzetességein keresztül ragadja meg.

A kutatás témájában megjelent fontosabb publikációk:

- Kondé Z, Máth J. (2011) Matematikai kreativitás és matematikai teljesítmény. In Münnich Á. (szerk.) *A kreativitás többszemponú vizsgálata*. Didakt Kiadó, Debrecen, 149-176.o.

Hipnotikus fogékonyság és figyelmi kontroll

Kondé Zoltán – Szabó Csaba – Szabó Gergely

(A DE Pszichológiai Intézete pályázati rendszerének támogatásával a 2012. 02. – 2012. 08. és 2013. 02. -08. időszakban)

A módosult tudatállapot a normál, éber tudatot jellemző kognitív működés tendenciózus megváltozását jelenti. Egyes formái a személyiség vonásjellegű sajátosságaként értelmezhetők, így feltehető, hogy e vonások mentén a megismerő rendszer normál működésében is eltérések tapasztalhatók. A kutatás célja e tágan megfogalmazott hipotézis kísérleti eszközökkel történő ellenőrzése a hipnotikus fogékonyság és a figyelmi kontroll folyamatok hatékonysága közötti lehetséges kapcsolatra fókuszálva.

A kutatás témájában megjelent fontosabb publikációk:

- Kondé Z., Szabó G., Szabó Cs. (2013) Hipnotikus fogékonyság és exekutív rugalmasság. *Pszichológia*, 33. 4. 273-293.
- Kondé Z., Szabó G., Szabó Cs. (2013) Hypnotic susceptibility and waking executive efficiency. *The 18th Conference of the European Society for Cognitive Psychology (ESCoP)*, Budapest, Hungary, 29th August– 1st September – poszter - *PROGRAM BOOK*, 150. pp
- Kondé Z., Szabó G., Szabó Cs. (2013) Hipnotikus fogékonyság és figyelmi kontroll. *Magyar Pszichiátriai Társaság XVII. Vándorgyűlése*. Debrecen, 2012, Január 25-28. - előadás
- Kondé Z., Szabó Cs (2011) Hipnotikus fogékonyság és figyelmi kontroll. *Magyar Pszichológiai Társaság XX. Nagygyűlése*. Budapest, Május 27-29. *KIVONATOK*, 151. o.

Nemzeti-történelmi emlékek implicit, emocionális jellegzetességei

Kondé Zoltán - Szabó Gergely - Dósa Zoltán - Ficz Gábor

(A DE Magyar emlékezhelyek című interdiszciplináris projektjének támogatásával a 2010. és 2012. közötti időszakban)

A kollektív emlékezet az emlékezet kísérleti/individualista megközelítésében nem minden további nélkül értelmezhető. Fr. Bartlett szavaival, „Szigorúan fogalmazva, a szociális emlékezés [kollektív emlékezet] elméletének igazolnia kellene azt, hogy a csoport, mint egység ténylegesen emlékezik, s nem pusztán arról van szó, hogy a csoport biztosítja azokat az ingereket vagy feltételeket, melyek mellett a csoporthoz tartozó egyének felidézik a múltat” (Bartlett (1985): Emlékezet 408. o.).

Kutatásunkban a társas eredetű - és ilyen értelemben mindenképpen kollektív -, tartalmilag, nemzeti/kulturális jellegű mentális reprezentációk implicit, emocionális karakterisztikumainak vizsgálatát céloztuk meg. Módszertani értelemben a kutatás középpontjában a rejtetten érvényre jutó, nem feltétlenül tudatos értékelő viszonyulás feltárása kidolgozott, számítógépes reakcióidő mérésen alapuló ún. implicit asszociációs teszt (IAT – Greenwald, McGhee, Schwartz; 1998) áll.

A kutatás témájában megjelent fontosabb publikációk:

- Kondé Z., Szabó G., Lejkó R. (2012) Az implicit nemzeti elfogultság vizsgálata felvidéki magyarok körében. In Kovács J., Münnich Á. (Szerk.) *Nemzeti emlékezhelyek: attitűdök, reprezentációk, élmények, funkciók, struktúrák*. 91-106. o.
- Kondé Z., Ficz G. (2012) Nemzeti identitás a laboratóriumban. Manipulálható-e kísérletileg a nemzeti elfogultság? In Kovács J., Münnich Á. (Szerk.) *Nemzeti emlékezhelyek: attitűdök, reprezentációk, élmények, funkciók, struktúrák*. 107-124. o.
- Kondé Z., Szabó G., Dósa Z. (2012) Magyar fiatalok implicit preferenciái történelmi emlékezhelyek kapcsán. In Dósa Z. (Szerk.) *Kompetencia- és tudástranszfer az oktatásban* Kolozsvári Egyetemi Kiadó, Kolozsvár, 79-95.o. Konferenciakiadvány
- Kondé Z., Szabó G., Dósa Z. (2011) Investigating implicit attitudes toward historical memories. *Applied psychology in Hungary*. 1. 22-40. pp.
- Kondé Z. (2010) Az emlékezet kísérleti pszichológiája és a társas-kollektív emlékezet problémája. In Münnich Á., Hunyady Gy. (eds.) *A nemzeti emlékezet kutatásának pszichológiai szempontjai*. ELTE Eötvös K. Budapest 237-259. pp.

Öregedés és kognitív kontroll

Kondé Zoltán – Pék Győző

(A DE Pszichológiai Intézete pályázati rendszerének támogatásával a 2011. 09. – 2012. 01. időszakban)

A kutatás célja a "normális", azaz különféle pszicho- és fiziológia változásokkal nehezített és az úgynevezett szupernormális, az öregedés természetes velejáróitól mentes, vagy ezek által kevésbé sújtott időskori változások kísérleti pszichológiai eszközökkel történő összehasonlítása, elsősorban a viselkedésszabályozásban kitüntetett szerepet játszó szabályozó folyamatok, vagy másképpen fogalmazva a végrehajtoi kontroll működésének hatékonysága szempontjából.

A kutatás témájában megjelent fontosabb publikációk:

- Kondé Z., Pék Gy., Dallos K., Irha E. (2012) Paradox gátlási hatások időskorban. *Pszichológia*, 32. 4. 341-360. o.
- Kondé Z., Pék Gy., Dallos K., Irha E., Takács D. (2012) Paradox gátlási hatások időskorban *Magyar Pszichiátriai Társaság XVII. Vándorgyűlése*. Debrecen, 2012, Január 25-28. poszter
- Kondé Z., Pék Gy., Dallos K., Irha E., Takács D. (2011) Paradox gátlási hatások időskorban. *Psychiatria Hungarica XXVI. 2011. Supl. Magyar Pszichiátriai Társaság XVII. Vándorgyűlésének előadáskivonatai*. 71-72. o.

**A végrehajtói kontroll figyelmi aspektusainak vizsgálata különös tekintettel a feladat-váltás
paradigma elméleti és módszertani problematikájára**

(Az OTKA – F 68580 támogatásával a 2007. 06. – 2009. 06. időszakban)

Kondé Zoltán

Kutatási érdeklődésünk középpontjában a végrehajtói kontroll figyelmi aspektusainak problematikája áll, mely egymással szorosan összefonódó módszertani és elméleti jellegű kérdések megválaszolását kívánja. Vizsgálódásunk módszertani keretét – korábbi kutatásaink folytatásaként - a feladatváltás paradigma (task switching) (pl. Rogers és Mosell, 1995) alkotja. A feladat-váltási paradigma - melyben két, egymást valamely előzetesen meghatározott rend szerint váltó reakcióidő feladat teljesítése a cél - a figyelmi rugalmasság, mint a végrehajtói kontroll egy aspektusa tanulmányozásának egyik fontos módszerét jelenti. A váltási veszteség, avagy a váltás ára (reakcióidő növekmény a feladat megváltozását követően) az ellenőrzést, szabályozást biztosító rendszer – a munkamemória elmélet fogalmai szerint a központi végrehajtó – működése hatékonyságának jellemzésére használt megbízható, noha nem teljesen tiszta mérőszám. Kutatásunk célja a váltási veszteség kialakulásában közreműködő hatótényezők vizsgálata. Elsősorban az úgynevezett interferencia magyarázat (Allport és Mtsai, 1994), illetve újabb megfogalmazásban válaszszelektív magyarázat (pl. Schuch és Koch, 2003) keretében elemezzük a válaszbeállítódások kölcsönös zavaró hatásainak (interferenciájának) következtében előálló váltási veszteség módosulását. Ezen kívül tisztázni próbáljuk a gátlási mechanizmusok jelentőségét is, melyek közreműködése a feladatot végrehajtás (feladatváltás) sikerességének illetve sikertelenségének hátterében egyaránt feltételezhető.

A kutatás témájában megjelent fontosabb publikációk:

- Kondé Z., Takács D. (2013 – sajtó alatt) Az explicit és implicit preparáció jelentősége a gátlási kontrollban. *Pszichológia*
- Kondé Z (2011) Nogo hatás és váltási veszteség. *Magyar Pszichológiai Társaság XX. Nagygyűlése*. Budapest, Május 27-29. Poszter; *Kivonatkötet*, 200. o.
- Kondé Z., Barkaszi I., Czigler I. (2009) Gátlási mechanizmusok és válaszszelektív interferencia a feladatváltásban. *Pszichológia*, 29. 2. 119-144. o.
- Kondé, Z. Barkaszi, I. (2008) Task switching with and without response-set switching. *The XXIX. International Congress of Psychology (ICP)*, Berlin, Germany, 20-25 July – előadás;
- Kondé Z., Barkaszi I. Czigler I. (2008) A váltási teljesítmény és a válaszszelektív terhelés összefüggésének vizsgálata. *Magyar Pszichológiai Társaság XVIII. Nagygyűlése*. Nyíregyháza, Május 22-24. – poszter; *Kivonatkötet CD-n* – 296. o.

- Kondé, Z., Barkaszi, I., Czigler, I. (2007) The effect of response inhibition on switch cost under high and low interference conditions. Poster presented at *The 15th Conference of the European Society for Cognitive Psychology (ESCoP)*, Marseille, France, 29th August– 1st September – Poster; Abstracts - 122 pp.

Matematikai intelligencia és végrehajtoi kontroll

Doktori kutatás – Témavezető: Dr. Czigler István

Kondé Zoltán

A kutatás alapvetően arra keresi a választ, hogy vajon a magas szintű matematikai teljesítőképesség magyarázható-e a matematikai tudáson túlmenően a munkamemória, ezen belül is az ellenőrző-figyelmi rendszer működésének hatékonysága alapján. Legátfogóbb hipotézisünk ennek megfelelően úgy hangzik: a matematikai intelligenciában, mint sajátos képesség struktúrában döntő jelentősége van egyebek mellett a munkamemória központi végrehajtoi komponensének tulajdonított ellenőrző, kontrolláló működéseknek, avagy a végrehajtoi kontroll funkcióknak.

Matematikában tehetséges és kevésbé tehetséges gyerekek összehasonlítása és esetleges eltérések tapasztalása a kontrollfunkciók hatékonysága szempontjából lehetővé teszi a matematikai intelligencia és az elemi szintű, nem feltétlenül matematika specifikus feldolgozási folyamatok összefüggésének értelmezését. A fentebbi hipotézis ennek megfelelően úgy konkretizálható: a matematikai intelligencia esetében kimutatható egyéni különbségek a munkamemória központi végrehajtoi komponensének tulajdonított ellenőrző, kontrolláló működések, avagy a végrehajtoi kontroll funkciók hatékonyságbeli eltéréseire vezethetők vissza.

A kutatás témájában megjelent fontosabb publikációk:

- Kondé Zoltán (2004) Matematikai intelligencia és végrehajtoi kontroll. Figyelmi váltás, figyelmi szelekció, frissítés. *PhD értekezés*. Debreceni Egyetem
- Kondé Z., Czigler I. (2003) Mathematical giftedness and information processing, In Mönks, F. J., Wagner, H. (eds) *Development of human potential: Investment into our future*. Verlag Karl Heinrich Bock, Bad Honnef, Germany, 58-61. pp.

- Kondé Z., Czigler I. (2002) Information processing and mathematical giftedness. *The 8th Conference of the European Council for High Ability (ECHA)*, Rhodes, October 9-13. – előadás; *Program and abstracts*. 113 pp.
- Kondé Z., Czigler I. (2001) Központi végrehajtó működés, figyelmi szelekció és matematikai tehetség. *Alkalmazott Pszichológia*, 2, 5-25. pp.
- Kondé Z., Czigler I. (2001) Mathematical giftedness and executive control, In Balogh L., Tóth L. (eds.) *Gifted development at schools: Research and practice*. University of Debrecen, Dept. of Educational Psychology. 43-54. pp.
- Kondé Z. (2000) Mathematical giftedness and selective attention. *Talent for the new millennium. The 7th Conference of the European Council for High Ability (ECHA)*, Debrecen, Hungary, August 17-20. – előadás; *Abstracts* - 61 pp.